

му соціального замовлення є складовою частиною комплексної програми соціально-економічного та культурного розвитку міста.

Що ж стосується другої форми проведення консультацій, то для організації вивчення громадської думки орган виконавчої влади може відповідно до законодавства укладати договори з дослідницькими організаціями, фахівцями, експертами, інститутами громадянського суспільства про проведення на умовах відкритого конкурсу фахових, наукових соціологічних досліджень та ін. Це також є досить важливим, оскільки соціальне замовлення передбачає проведення конкурсу проектів вирішення пріоритетних соціальних проблем та укладання договору з громадськими організаціями-переможцями.

Дрок Г. М.

Національний університет «Одеська юридична академія», здобувач кафедри конституційного права, начальник територіального управління Державної судової адміністрації України в Кіровоградській області

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ОЗНАКИ СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК ОДНІЄЇ З ГІЛОК ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Судова влада у структурі державної влади України посідає особливе місце, зумовлене її соціальною роллю і специфічними функціями.

Системність судової влади забезпечується її загальним суб'єктом – єдиною судовою системою, конституційно і законодавчо закріпленою. Цю систему легалізовано ст. 124, 125 Конституції України. Вона містить у собі підсистеми судів загальної юрисдикції (підсистеми загальних і спеціалізованих судів) та Конституційний Суд України як моно підсистему.

Для судової влади встановленими державою (легальними) формами є, передусім, правосуддя, судовий контроль, у тому числі конституційний, та внутрішнє судове управління. Законом встановлюється система чітко визначених правил здійснення державної влади її гілками та органами (процедурна системність), що представляє собою у сукупності для кожного органу залежно від рівня деталізації юридичний процес (високий рівень деталізації) або юридичну процедуру (відносно низький рівень деталізації).

У сучасний період особливого значення набуває встановлення процесуальних форм взаємодії різних «гілок» судової влади, з огляду на її сформований полісистемний характер: Конституційного Суду, загальних та спеціалізованих судів.

Важливою властивістю змістовної системності судової влади є визначеність системи принципів здійснення судової влади її «гілками». У зазначену систему входять загальні принципи (характерні для судової діяльності в цілому) і спеціальні принципи (специфічні для окремої «гілки», інстанції тощо).

Принципи судової влади – це загальні положення, що відображають її сутність, найбільш загальні політико-правові вимоги, що виражають зміст даного явища і виходять від соціального носія державної влади – українського народу. Зміст і обсяг конституційних принципів судової влади по-різному визначалися в історії вітчизняного конституціоналізму.

Щодо судової влади це насамперед означає однакове розуміння всіма елементами судової системи принципів верховенства права, пріоритету міжнародних норм права (за умови ратифікації відповідних актів) над національним законодавством. Слід зазначити, що саме Пленум Верховного Суду України першим із державних органів усвідомив необхідність єдності розуміння неоднозначного конституційного терміна «верховенство права», давши стосовно здійснення правосуддя його офіційне тлумачення (Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9 // Постанови Пленуму Верховного Суду України (1995-1998); Правові позиції щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ / Відп. ред. П. І. Шевчук. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – С. 49-50). Пленум Верховного Суду України трактував верховенство права як верховенство Конституції України, в якій наголошено на захисті прав і свобод людини і громадянина як вищому призначенні держави.

Розглядаючи поняття судової влади, слід виходити із того, що судова влада виступає як одна з найважливіших сторін втілення народовладдя. Вона забезпечує відповідні форми і методи організації повновладдя народу в специфічній сфері його здійснення, що включає суспільні відносини, які мають особливу, підвищену цінність для держави.

За своїм суб'єктним складом судова влада характеризується високим професіоналізмом посадових осіб, що її здійснюють. Це забезпечується за рахунок особливих освітньо-кваліфікаційних вимог до фахівця з погляду оцінки державою можливості для нього обіймати певну судову посаду. Легальні засади для формулювання державних вимог до суддів як особливої категорії посадових осіб закладені у деяких законодавчих актах, що регламентують статус судових органів (судів загальної юрисдикції, Конституційного Суду України). Вони багато в чому носять формальний характер і не визначають професійний рівень, але саме для суддів (на відміну від низки інших посад), як обов'язкова ознака, закріплюється необхідність вищої юридичної освіти, стажу роботи тощо.

Важливою ознакою правової держави є суддівська незалежність. Є спроби втручання з боку представників законодавчої і виконавчої влади у вирішення конкретних судових справ. Трапляються випадки тиску на суддів шляхом погроз, шантажу, застосування до них насильства у зв'язку зі здійсненням правосуддя.

Самі судді повинні зміцнювати свою незалежність, підвищувати авторитет судової влади та судових рішень шляхом правильного застосування законодавства, усунення фактів тяганини чи спрощенства при

розгляді судових справ або винесення рішень при неповно досліджених доказах тощо.

Виходячи з наведеного, поділ державної влади в Україні необхідно розглядати передусім як організаційно-функціональне відокремлення і взаємостимування її гілок, оскільки тільки одного розподілу «недостатньо для реальної демократії». Провідне місце судової гілки у механізмі стримувань і противаг визначається її повноваженнями щодо перевірки конституційності законів, указів, інших актів у зв'язку з розв'язанням конфліктів між гілками влади, між громадянами, їх об'єднаннями і органами державної влади, їх посадовими особами; щодо загальнообов'язкового тлумачення Конституції і законів України; щодо скасування незаконних актів органів виконавчої влади.

Петрів І. М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

ОРГАНИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ДЕРЖАВАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ: ДО ПИТАННЯ ПРО ЮРИДИЧНУ ПРИРОДУ

Сучасні науковці пов'язують встановлення юридичної природи органу конституційного правосуддя з його місцем в системі поділу влади. Узагальнюючи результати досліджень окремих науковців з даного питання, є можливим виділити декілька підходів до вирішення зазначеної проблеми: конституційне правосуддя отожднюється з судовою гілкою влади (А. Барнашов, В. Зоркін, Ж. Овсепян, К. Половченко, А. Селіванов, А. Стрижак, В. Тихий, Дж. Хекуріані, Г. Халмаї та ін.); конституційна юстиція є різновидом контрольної влади (С. Денісов, О. Калініченко, Р. Мартинюк, В. Чіркін, Ю. Шульженко та ін.); конституційна юстиція є своєрідним обособленим утворенням, що не належить до жодної з гілок влади (Я. Ключка, Є. Кіреєва, М. Міхайлова, М. Сербан та ін.). Інтенсивно розробляється також напрям про комплексний характер органу конституційного правосуддя, в поєднуються риси судової і контрольної влад (Л. Гарліцкі, Ж. Джангірян, Б. Ебзеєв та ін.).

Так, представник першого підходу до визначення місця конституційного суду М. Вітрук наполягає на належності конституційного суду до судової гілки влади, мотивуючи це тим, що конституційний контроль здійснюється спеціальним судовим органом у формі особливого виду судочинства. Таке трактування дає підставу, на думку автора, для включення його до судової системи держави, в якій він займає чільне місце і яке визначається не ієрархією, а компетенцією та характером діяльності, що впливає на правотворчість і правозастосування.

Визнаючи, що конституційна юстиція має багато спільного з судовою владою, Ю. Шульженко, водночас зазначає, що ця обставина не дає пра-